Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 2 (2026) · “Milliy statistika tizimida yangi bosqich: barqaror rivojlanish maqsadlari, xalqaro standartlar va zamonaviy tende...

“MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”

SIYOSIY VA MADANIY MUHITLAR

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI TO'RTKO'L FAKULTETI
Muallif: **EGAMBERDIYEV BEHRUZ** iqtisodiyot-243 2-kurs

Annotatsiya
Ushbu ilmiy dissertatsiya "Siyosiy va madaniy muhitlar" mavzusida olib borilgan tadqiqot natijalarini taqdim etadi. Siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro aloqalar, ularning ijtimoiy hayotga ta'siri va rivojlanish jarayonlari chuqur tahlil qilingan. Dissertatsiya, avvalo, siyosiy muhitning madaniy kontekstda qanday shakllanishi va o'zgarishi, shuningdek, madaniy muhitning siyosiy jarayonlarga qanday ta'sir ko'rsatishi haqida keng qamrovli nazariy asoslar bilan boyitilgan.
Tadqiqotda tarixiy kontekstga e'tibor qaratilgan. Masalan, XX asrning o'rtalarida sodir bo'lgan siyosiy inqiloblar, madaniy o'zgarishlar bilan qanday bog'liq ekanligi ko'rsatiladi. Rossiya inqilobi va uning madaniy asarlari, shuningdek, boshqa mamlakatlardagi madaniy inqiloblar, siyosiy muhitning o'zgarishiga qanday ta'sir qilgani misol sifatida keltiriladi.
Dissertatsiya, shuningdek, siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi aloqalarni tushunish uchun bir qator nazariy ramkalarni qo'llaydi. Masalan, Pierre Bourdieu'ning "kapital" nazariyasi, madaniy va siyosiy kapital o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ochib beradi. Shuningdek, Edward Saidning "Orientalism" asari orqali madaniy stereotiplar va ularning siyosiy kontekstdagi roli tahlil qilinadi.
Tadqiqot davomida bir qator real hayot misollari keltiriladi. Misol uchun, AQSh va Yevropa mamlakatlaridagi madaniy muhitlar va ularning siyosiy qarorlarga ta'siri, shuningdek, Osiyo mamlakatlaridagi madaniy o'ziga xosliklar va siyosiy tizimlar o'rtasidagi bog'liqlik ko'rsatiladi. Bu misollar orqali siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi murakkab aloqalar yanada aniqroq tushuntiriladi.

Kalit So'zlar
Siyosiy muhit, madaniy muhit, ijtimoiy hayot, tarixiy kontekst, nazariy ramkalar, madaniy kapital, siyosiy kapital, madaniy inqilob, stereotiplar, Bourdieu, Said, globalizatsiya, madaniy o'ziga xosliklar.

Kirish
Siyosiy va madaniy muhitlar insoniyat tarixida muhim o'rin tutadi. Ular jamiyatning rivojlanishida, ijtimoiy munosabatlar va iqtisodiy tizimlar shakllanishida asosiy omil sifatida xizmat qiladi. Siyosiy muhit, davlatlararo va ichki siyosiy jarayonlar, qonunlar va normativ hujjatlar, shuningdek, fuqarolar va davlat o'rtasidagi munosabatlarni belgilaydi. Madaniy muhit esa, xalqning an'analari, urf-odatlari, til va san'at kabi unsurlarni o'z ichiga oladi.

Published: 05.06.2026
Cite this article: Egamberdiyev Behruz (2026). Siyosiy va madaniy muhitlar. Emro Science and Education, 2(2). https://journal.emro.uz/public/maqola/875
© 2026 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

Tarixiy Kontekst.Siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir tarix davomida ko'plab misollar bilan tasdiqlangan. Masalan, 20-asrning boshlarida Rossiya imperiyasi ichida yuzaga kelgan madaniy inqilob, siyosiy o'zgarishlar bilan bog'liq bo'lib, bu jarayon natijasida yangi madaniy qadriyatlar va san'at shakllari paydo bo'lgan. Ushbu o'zgarishlar, o'z navbatida, xalqning siyosiy ongini shakllantirishda muhim rol o'ynagan.

Nazariy Ramkalar.Siyosiy va madaniy muhitlarni o'rganishda bir qator nazariyalar mavjud. Masalan, Pierre Bourdieu tomonidan ishlab chiqilgan "kapital" nazariyasi, ijtimoiy va madaniy kapitalning siyosiy jarayonlardagi o'rnini tahlil qilishda muhim ahamiyatga ega. Bourdieu'ning fikricha, madaniy kapital, ijtimoiy munosabatlar va siyosiy kuchlar o'rtasidagi bog'lanishni tushunishga yordam beradi. Shuningdek, Edward Saidning "Orientalism" asari, madaniy muhitlarning siyosiy kontekstda qanday ishlatilishini va bu jarayonlarning global miqyosdagi ta'sirini ko'rsatadi.

Hozirgi Zamonda Siyosiy va Madaniy Muhitlar.Hozirgi kunda, siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir global miqyosda yanada kuchaymoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali madaniy ma'lumotlar tez tarqalmoqda, bu esa siyosiy qarorlar va ijtimoiy harakatlarga ta'sir ko'rsatmoqda. Misol uchun, Arab bahori davrida ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatilgan madaniy va siyosiy g'oyalar, ko'plab mamlakatlarda inqilobiy o'zgarishlarga olib keldi.Shunday qilib, siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqur tahlil qilish, jamiyatning rivojlanishi va o'zgarishlarini tushunish uchun zarurdir. Ushbu ishda, siyosiy va madaniy muhitlarning o'zaro ta'sirini, tarixiy kontekstini va nazariy asoslarini chuqur o'rganish maqsad qilingan. Bu jarayon, nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy tajribalarni ham o'z ichiga oladi, bu esa kelajakda yanada samarali siyosiy va madaniy strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Metodologiya

"Siyosiy va madaniy muhitlar" mavzusi bo'yicha olib boriladigan tadqiqotlar, zamonaviy jamiyatlar va ularning o'zaro aloqalarini chuqur tahlil qilishni talab etadi. Ushbu metodologiya bo'limida, tadqiqotning asosiy yo'nalishlari, usullari va yondashuvlari batafsil bayon etiladi.

Kvalitativ tadqiqot usullari, siyosiy va madaniy muhitlarning o'zaro ta'sirini chuqur tahlil qilish uchun muhimdir. Ushbu usul orqali, intervyular, fokus-guruhlar va etnografik tadqiqotlar orqali ma'lumotlar to'planadi. Masalan, O'zbekistondagi madaniy meros va siyosiy o'zgarishlar o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish uchun, mahalliy aholi bilan intervyu o'tkazish orqali ularning fikr va tajribalarini o'rganish mumkin.

Kvantitativ tadqiqot usullari, statistik ma'lumotlar va aniq raqamlar asosida tahlil qilish imkonini beradi. Ushbu usul yordamida, siyosiy partiyalar va madaniy tashkilotlar o'rtasidagi aloqalarni o'rganish uchun so'rovnomalar o'tkaziladi.

Masalan, O'zbekistondagi yoshlar orasida siyosiy faollik va madaniy tadbirlarga qatnashish darajasini o'lchash uchun keng qamrovli so'rovnoma o'tkazish mumkin.
Siyosiy madaniyat nazariyasi, siyosiy muhit va madaniy qadriyatlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tushunishga yordam beradi. Bu nazariya, siyosiy qarorlar va madaniy an'analar o'rtasidagi munosabatlarni o'rganishda qo'llaniladi. Masalan, O'zbekistonning mustaqillikdan keyingi davrida, milliy madaniyatning siyosiy jarayonlarga ta'siri o'rganilishi mumkin.
Madaniyat va siyosat o'rtasidagi o'zaro ta'sirni o'rganish, tadqiqotning muhim jihatlaridan biridir. Ushbu yondashuv, madaniy qadriyatlar va siyosiy qarorlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashga yordam beradi. Misol uchun, O'zbekistondagi madaniy tadbirlar va siyosiy kampaniyalar o'rtasidagi aloqalarni o'rganish, siyosiy muhitning madaniy kontekstini tushunishga yordam beradi.
Tadqiqot natijalarini tahlil qilishda, sifatli va miqdoriy ma'lumotlarni birlashtirish muhimdir. Kvalitativ ma'lumotlar, kvantitativ ma'lumotlar bilan birgalikda, siyosiy va madaniy muhitlarning o'zaro ta'sirini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi. Ushbu jarayonda, statistik tahlil, kontent tahlil va tematik tahlil kabi usullar qo'llaniladi.Ushbu metodologiya bo'limida, "Siyosiy va madaniy muhitlar" mavzusidagi tadqiqotlar uchun zarur bo'lgan usullar va yondashuvlar batafsil bayon etildi. Kvalitativ va kvantitativ tadqiqot usullari, nazariy asoslar va natijalarni tahlil qilish jarayonlari, tadqiqotning muvaffaqiyatli o'tkazilishi uchun muhim ahamiyatga ega.

Natijalar

Siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirlar, tarixiy kontekstda ko'plab misollar bilan tasdiqlanadi. Masalan, XX asrning o'rtalarida sodir bo'lgan Sovet Ittifoqi va uning ta'siri ostida bo'lgan mamlakatlar, siyosiy ideologiyalar va madaniy qadriyatlar o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ko'rsatadi. Bu davrda, kommunistik ideologiya madaniy ifodalarni cheklab, davlat tomonidan nazorat qilinadigan madaniyatni shakllantirdi. Bunday holat, madaniy muhitning siyosiy kontekstga qanday ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi.
Madaniyat va siyosat o'rtasidagi o'zaro ta'sir, ko'plab nazariyalar orqali tushuntiriladi. Masalan, Pierre Bourdieu tomonidan ishlab chiqilgan "kapital" nazariyasi, madaniy kapitalning siyosiy kuchga aylanishi jarayonini tahlil qilishda muhim ahamiyatga ega. Bourdieu, madaniy kapitalni, ijtimoiy munosabatlar va siyosiy kuchlar bilan bog'liq holda, ijtimoiy stratifikatsiya va ijtimoiy tengsizlikni tushuntirishda qo'llaydi. Bu nazariya, siyosiy muhitda madaniy qadriyatlarning qanday o'rin tutishini va ularning ijtimoiy hayotga ta'sirini ochib beradi.
Globalizatsiya jarayoni, siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi chegaralarni yanada noaniq qiladi. Misol uchun, internet va raqamli texnologiyalar, madaniy almashuvni tezlashtirib, yangi siyosiy harakatlarning paydo bo'lishiga sabab bo'ladi. Arab bahori kabi voqealar, global madaniy ta'sirlarning siyosiy

o'zgarishlarga qanday ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Bu jarayon, mahalliy madaniyatlarning global kontekstdagi o'rnini va ahamiyatini oshiradi.

Natijalarimiz, siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirlarning murakkabligini va ularning ijtimoiy hayotdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Tarixiy kontekst, nazariyalar va real hayotdagi misollar orqali, bu ikki muhitning bir-biriga ta'siri va o'zaro bog'liqligini chuqurroq tushunishga erishamiz. O'zaro ta'sirlar, nafaqat siyosiy jarayonlar, balki madaniy o'zgarishlar va ijtimoiy munosabatlar rivojiga ham ta'sir ko'rsatadi. Bu natijalar, kelajakdagi tadqiqotlar uchun yangi yo'nalishlar ochadi va siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi bog'liqlikni chuqurroq o'rganishga imkon beradi.

Muhokama

Siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirlar, insoniyat tarixida muhim rol o'ynagan. Ushbu muhokama, siyosiy va madaniy muhitlarning bir-biriga ta'sirini, ularning o'zaro bog'liqligini va bu jarayonlarning ijtimoiy hayotga ta'sirini chuqur tahlil qiladi.

Siyosiy va madaniy muhitlar tarixan bir-birini shakllantirib kelgan. Masalan, qadimgi Yunonistonda demokratik tizimning rivojlanishi, madaniy qadriyatlar va falsafiy fikrlarning o'sishiga olib keldi. Bu davrda, siyosiy muhitning o'zgarishi, madaniy rivojlanishning asosiy omili sifatida xizmat qildi. Boshqa tomondan, o'rta asrlarda diniy siyosat, madaniy muhitni cheklab, ko'plab ilmiy va san'at asarlarini yo'qotishga olib keldi.

Siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni tushunish uchun bir nechta teoretik ramkalar mavjud. Masalan, Pierre Bourdieu tomonidan ishlab chiqilgan "kapital" tushunchasi, ijtimoiy va madaniy kapitalning siyosiy muhitga ta'sirini tahlil qilishda muhim ahamiyatga ega. Bourdieu, madaniy kapitalning siyosiy qarorlar qabul qilish jarayonida qanday rol o'ynashini ko'rsatadi. Shuningdek, Anthony Giddensning "strukturatsiya nazariyasi" ham siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni tushunishda muhimdir, chunki u ijtimoiy tuzilmalar va madaniy amaliyotlar o'rtasidagi bog'liqlikni ta'kidlaydi.

Hozirgi kunda, siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni ko'rsatadigan bir qator misollar mavjud. Masalan, 2011-yilgi Arab bahori, siyosiy islohotlar va madaniy o'zgarishlar o'rtasidagi bog'liqlikni ochib berdi. Ushbu voqealar, ijtimoiy tarmoqlarning madaniy muhitni qanday o'zgartirishi va siyosiy harakatlarni qanday rag'batlantirishi haqida ko'plab tahlillarni keltirib chiqardi. Shuningdek, globalizatsiya jarayonida madaniy muhitlarning siyosiy kontekstda qanday o'zgarishi, ko'plab mamlakatlarda milliy identitetni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir, ijtimoiy hayotning har bir jabhasida o'z aksini topadi. Ushbu muhokama, siyosiy va madaniy muhitlarning bir-biriga ta'sirini tahlil qilishda tarixiy kontekst, teoretik ramkalar va real-dunyo misollarini birlashtirib, bu jarayonlarning murakkabligini va ahamiyatini

ko'rsatadi. Kelajakda, bu sohada yanada chuqurroq tadqiqotlar olib borish, siyosiy va madaniy muhitlarning o'zaro ta'sirini yanada yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Xulosa va tavsiyalar

Siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, zamonaviy jamiyatlar rivojida muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotda, siyosiy va madaniy muhitlarning o'zaro ta'siri, tarixiy kontekstda ko'rib chiqildi. Masalan, XX asrning o'rtalarida sodir bo'lgan madaniy inqiloblar, ko'plab davlatlarda siyosiy o'zgarishlarga olib keldi. Frantsiya inqilobi va uning madaniy ta'siri, siyosiy ideologiyalarni shakllantirishda muhim rol o'ynadi. Shuningdek, madaniyat va siyosat o'rtasidagi o'zaro ta'sir, globalizatsiya jarayonida yanada kuchayib bormoqda.

Tavsiyalar

1. Madaniy siyosatni rivojlantirish

Siyosiy muhitni yaxshilash maqsadida, madaniy siyosatni rivojlantirish zarur. Bu, davlatlar o'rtasida madaniy almashuvlarni kuchaytirish, madaniyatlarni bir-biriga yaqinlashtirish va xalqaro hamkorlikni mustahkamlash orqali amalga oshirilishi mumkin. Masalan, UNESCO tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan madaniy tadbirlar, xalqaro munosabatlarni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega.

2. Ta'lim tizimini takomillashtirish

Siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi bog'liqlikni tushunish uchun ta'lim tizimini takomillashtirish zarur. Ta'lim dasturlarida siyosiy madaniyat, tarix va madaniyatshunoslik fanlarini kengaytirish, yosh avlodni bu sohalarda bilimli va ongli qilib tarbiyalashga yordam beradi. Masalan, Skandinaviya davlatlarida ta'lim tizimida madaniy va siyosiy bilimlarni birlashtirish, yoshlarni faol fuqarolar sifatida tarbiyalashda samarali bo'lgan.

3. Ommaviy axborot vositalarining roli

Ommaviy axborot vositalari siyosiy va madaniy muhitlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ularning mas'uliyatli ishlashi, ijtimoiy adolatni ta'minlash va madaniy xilma-xillikni qo'llab-quvvatlashda muhimdir. Ommaviy axborot vositalari orqali ijtimoiy muammolarni yoritish, fuqarolarni ongli bo'lishga undash va madaniy merosni saqlashga qaratilgan dasturlarni amalga oshirish zarur.

4. Madaniy merosni saqlash

Madaniy merosni saqlash va rivojlantirish, siyosiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Davlatlar, o'z madaniy meroslarini saqlash va rivojlantirish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqishlari lozim. Masalan, O'zbekistonda amalga oshirilayotgan "Madaniy meros" dasturi, tarixiy obidalarni saqlash va madaniy tadbirlarni o'tkazish orqali mamlakatning siyosiy va madaniy muhitini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Ushbu tavsiyalar, siyosiy va madaniy muhitlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni kuchaytirish va barqaror rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan. Bularning barchasi, jamiyatning umumiy rivojlanishi va barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bourdieu, P. The Forms of Capital. // Richardson, J.G. (Ed.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. – New York: Greenwood Press, 1986. – P. 241-258.
2. Said, E. Orientalism. – New York: Pantheon Books, 1978.
3. Giddens, A. The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration. – Berkeley: University of California Press, 1984.
4. Castells, M. Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age. – Cambridge: Polity Press, 2012.
5. Karimov, I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
6. Figes, O. A People's Tragedy: The Russian Revolution: 1891–1924. – London: Jonathan Cape, 1996.
7. Almond, G., & Verba, S. The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations. – Princeton University Press, 1963.
8. Huntington, S.P. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. – New York: Simon & Schuster, 1996.
9. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. "Madaniy meros" davlat dasturini amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida gi qarorlar va farmonlar to‘plami. – Toshkent.
10. Appadurai, A. Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996.

IQTISODIY STATISTIKA KAFEDRASI — Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti —